

CUPRINS

Introducere	011
Primii pași	015
Terenul	018
Copacii	047
Plantele	075
Mușchii, algele, fungii și lichenii	098
O drumeție cu pietre și flori sălbatice	106
Cerul și vremea	111
Stelele	141
Soarele	168
Luna	178
O drumeție nocturnă	190
Animalele	196
O drumeție cu daiacii I	221
Metropolele, orașele și satele	237
O plimbare prin orașul cu șerpi invizibili	255
Coastele marine, râurile și lacurile	261
Zăpada și nisipul	274
O drumeție cu daiacii II	280
Rar și extraordinar	298
Marea revelație	309
Trusa voastră invizibilă	311
Anexa I	316
Anexa II	327
Anexa III	329
Anexa IV	330
Bibliografie selectivă	341
Mulțumiri	346

Introducere

Cu zece ani în urmă, mă plimbam de-a lungul unei plaje în Bretania, relaxându-mă după o călătorie obositoare. Un cuplu tânăr a ieșit din ceea ce părea a fi un hotel de lux și a trecut prin fața mea. După costumele de baie, după frizuri și limbajul corpului, dădeau impresia că erau europeni de pe continent. Puținele cuvinte pe care le-am prins din conversația lor mi-au confirmat că erau italieni.

Cei doi s-au oprit când primul val le-a trecut peste picioare, după care au făcut ceea ce o mulțime de oameni fac într-un asemenea moment: în mod subconștient, și-au verificat bijuteriile de valoare. Mâna dreaptă a fiecăruia s-a dus spre degetele mâinii stângi, ceea ce mi-a atras atenția asupra verighetelor lor. Nu era nevoie de vreun salt uriaș, având în vedere vârsta celor doi și cât de luxos era hotelul, până la presupunerea că, probabil, erau în luna de miere.

Îmi formasem o imagine limitată asupra acestui cuplu în mai puțin de zece secunde, folosind tehnici elementare de deducție destul de familiare tuturor, datorită nenumăratelor romane polițiste bazate pe acest tip de observație și gândire logică. Aceste procese de gândire simple au ajuns să fie denumite „deducții tip Sherlock Holmes”, după numele personajului de ficțiune care a exemplificat arta de a-i analiza pe necunoscuți în acest fel.

Spre sfârșitul zilei am văzut din nou același cuplu. Începuseră să facă focul pe plajă. Folosind indiciile pe care le vedeam acolo, printre care păsările, lichenii de pe pietre, insectele, norii, soarele și luna, am dedus că soarele urma să apună peste patruzeci de minute, cerul avea să se înnoreze la puțin timp după aceea, urma curând să înceapă să plouă și fluxul urma să le stingă micul foc de tabără după o jumătate de oră de la apus.

Dacă acest cuplu plănuia o noapte de privit stelele pe lângă foc, uite că marea și cerul aveau alte planuri. Cei doi aveau să fie obligați să se retragă devreme, ceea ce, în împrejurările date, probabil că nu ar fi fost o tragedie prea mare. Niște astronomi ar fi putut fi dezamăgiți de turnura evenimentelor din acea seară, dar o pereche de tineri căsătoriți ar fi putut fi chiar încântați.

Am plecat de pe plajă, deci nu pot să spun exact ce s-a petrecut pe nisip în seara aceea. Capacitatea noastră de deducție are limitele ei, dar ele sunt mult dincolo de unde ne imaginăm cei mai mulți dintre noi că ar fi. În realitate, rareori ne concentrăm abilitățile de

deducție și predicție asupra lumii naturale. Dar acest lucru e pe cale să se schimbe.

Pe la douăzeci și ceva de ani, am avut o pauză între joburi și apetit pentru o plimbare serioasă. M-am întâlnit cu un prieten, Sam, și el plin de neastâmpăr ca mine. În al doilea minut al conversației noastre, am hotărât că o plimbare din Scoția la Londra suna tocmai bine, iar în al treilea minut deja ne hotărâserăm să pornim de la Glasgow la Londra. Am făcut o medie de peste treizeci și doi de kilometri pe zi și am ajuns la Londra după cinci săptămâni de la start, timp în care am văzut o bucată bună din Marea Britanie, și n-am dus lipsă nici de urâtenie, nici de frumusețe.

Îmi amintesc chiar cu mare drag de una din zilele acelei drumeții. Eram în a treia săptămână a călătoriei noastre și tocmai începuserăm să urcăm un deal în Peak District, când două siluete întunecate au apărut la orizont. După câteva minute, am putut vedea că erau drumeți serioși. Sau poate ar fi mai corect să spun că se vedea că erau drumeți cu bugete serioase. Aveau din cap până-n picioare piese de echipament pe care eu n-aș fi putut nici să mi le permit, nici să spun pe nume, care le atârnavă până deasupra ghetelor lucioase. Bețele lor de drumeție arătau de parcă ar fi costat mai mult decât rucsacurile noastre, cu tot cu conținut. Cei doi drumeți premium s-au oprit în fața noastră, ne-au privit de sus, noi fiind îmbrăcați în tricouri, pantaloni scurți și adidași de 19 lire sterline, și au spus:

— N-ar trebui să urcați acolo îmbrăcați așa!

Pe undeva, era de înțeles impresia lor; arătam, fără îndoială, ca doi nerozi habarniști care habar n-au pe ce lume trăiesc. Au continuat cu o întrebare și cu un zâmbet superior.

— De unde veniți?

— Glasgow, am răspuns simultan, Sam și cu mine.

N-au mai zis nimic, iar noi am continuat să urcăm.

Cele mai multe cărți despre drumeție pe care le-am găsit de-a lungul anilor se împotmolesc în atenția obsesivă acordată siguranței și echipamentului. Rareori m-am surprins savurând aceste cărți, pentru că nu plec la drum cu gândul să rămân într-o lume a siguranței perfecte și a confortului total. Eu, unul, aș prefera să mor mergând, decât să mor de plictiseală citind despre cum să merg în siguranță. După cum veți vedea, este o teorie pe care am experimentat-o de-a lungul anilor.

În această carte voi aborda perspectiva originală că sunteți capabili să vă deplasați în siguranță pe propriile picioare și purtând ciorapi cât de cât adecvați. Dacă sunteți genul care preferă escalada pe ghețari în cămașă de noapte, atunci probabil nu citiți prea multe cărți despre drumeții și bănuiesc că o singură carte nu va fi suficientă ca să vă aducă pe calea cea bună. Cu doar câteva excepții, sfatul meu la capitolul siguranței se întinde pe trei cuvinte: nu fiți proști.

Acestea fiind spuse, toți avem nevoie de mijloacele potrivite pentru anumite sarcini. În Anexe veți găsi o serie de metode de a calcula distanțe, înălțimi, unghiuri și alți parametri. Niciuna dintre acestea nu presupune să cumpărați sau să cărați ceva după voi, ceea ce nu înseamnă că nu sunt remarcabil de utile.

Cele mai multe ghiduri de drumeție oferă informații despre un loc anume. Ghidul meu nu face asta, ci descrie procedeele care pot fi aplicate în orice fel de mers pe jos, în aproape orice fel de loc, și demonstrează cum pot fi combinate pentru a face drumeția mai interesantă decât suma părților ei. Acolo unde nu este specificat altfel, se presupune că procedeele sunt valabile în zona nordică temperată a globului, unde intră atât Marea Britanie, cât și cea mai mare parte a Europei și a Statelor Unite.

Aceasta este o carte despre indicii și semne din natură și despre arta de a face previziuni și deducții pe baza lor. Scopul cărții este să vă facă plimbările, oricât de lungi sau de scurte, mai fascinante la cel mai înalt nivel. Sper să vă placă.

Tristan

Primii pași

Cum poate un miros să prevadă apariția unui tren?

Un singur indiciu mic poate schimba radical modul în care vă gândiți la ce se află în jurul vostru. Aș vrea să vă imaginați că vă plimbați într-o dimineață rece și simțiți un iz constant de fum și de mucegai. Dar nu vedeți nici urmă de foc. Aș vrea să vă întrebați ce deducții și previziuni ați putea extrage de aici. Stați și gândiți-vă puțin, înainte să citiți mai departe.

Mirosul de fum într-o dimineață rece

Dacă simțiți miros de fum în aerul unei dimineți reci, probabil că este vorba de o inversiune termică - un fenomen fizic care are loc atunci când un strat de aer mai cald blochează un strat mai rece aproape de suprafața pământului. Fumul de la fabrici și de la sobele din case rămâne prizonier aproape de sol și se împrășteie pe sub stratul mai cald, dând aerului un iz de fum vechi.

În prezența inversiunii termice se creează un „efect tip sandwich”, iar sunetul, lumina și undele radio reverberează între partea de sus a stratului inferior de aer rece și sol. Sunetele ajung mai departe în asemenea condiții și cu intensitate mai mare, deci veți auzi zgomot dinspre aeroporturi, șosele sau trenuri, pe care în mod normal nu îl auziți. Efectele pot fi mai spectaculoase dacă se produc zgomote foarte puternice în apropiere; o demonstrație violentă a acestui efect a avut loc la mijlocul secolului trecut.

O explozie creează o formă extremă de sunet, numită undă de șoc. În 1955, unul dintre testele inițiale ale armelor nucleare în Rusia a emis o undă de șoc care a reverberat înapoi în jos, izbindu-se de stratul de inversiune, și a dărâmat o clădire din Semipalatinsk, omorându-i pe cei trei oameni dinăuntru.

Lumina se refractă într-o inversiune termică și această deformare neobișnuită a razelor luminoase duce la iluzii optice. În condiții atmosferice normale, obiectele foarte îndepărtate par mai scunde

și mai late; tocmai de aceea vedem adesea la apus un soare mare și turtit. Într-o inversiune se întâmplă exact pe dos, iar obiectele apar distorsionate pe verticală. Acest fenomen poate duce la o iluzie optică numită fata morgana, de la denumirea în italiană a acestui tip straniu de miraj. Fata morgana este cel mai bine cunoscută pentru modul în care face ca obiectele să pară că levitează în depărtare: poduri și ambarcațiuni se văd ca și cum ar pluti deasupra apei. Acest tip de efect al refracției de inversiune vă va crește șansele de a vedea fenomenul rar al „razei verzi”, în care o izbucnire scurtă de lumină verde este vizibilă chiar în momentul când apune soarele.

Undele radio, în special undele de frecvență foarte înaltă (VHF), pe care le știm de la radioul FM, vor fi și ele împinse în jos, la fel ca undele sonore, și vor ajunge, de asemenea, mai departe. În loc să se împrăstie în atmosferă, aceste unde își continuă călătoria în stratul de aer rece prizonier și puteți să prindeți posturi care în mod normal ar fi la sute de kilometri distanță în afara razei de acoperire. Această tehnică este cunoscută ca „propagare troposferică” în rândul radioamatorilor și era intens folosită pentru a prinde posturi îndepărtate cu mult înainte ca Internetul să faciliteze acest lucru. În timpul Războiului Rece, mirosul de fum în aerul iernii a făcut posibil trasul cu urechea la multe conversații din spatele Cortinei de Fier. Aceste condiții atmosferice pot duce și la interferențe, mai ales de-a lungul țărmurilor, făcând să se suprapună transmisiile unor posturi suficient de îndepărtate în general. Această interferență creează un sunet distorsionat la radio.

În timpul unei inversiuni sunt șanse mari de ceață seara sau dimineața. Dacă fumul și ceața captive sunt destul de dense, poate să apară smogul. În 1952, o inversiune termică a produs un smog teribil, care a provocat peste 11.000 de decese cauzate de probleme respiratorii la Londra.

Inversiunea termică reprezintă un fenomen meteorologic interesant, dar nu foarte sănătos, și norocul nostru este că nu durează mult, în mod normal.

Un simplu miros vă poate purta mintea într-o călătorie extraordinară. Simțiți și gândiți, observați și deduceți — acest proces simplu în doi pași reprezintă cheia transformării unei plimbări, din plictis în carnaval al sinapselor. Niciuna nu poate funcționa fără cealaltă; creierul poate construi edificii minunate în mintea noastră, dar are nevoie de schelăria oferită de simțurile noastre. Aceasta este o relație simbiotică: creierul este anost în absența simțurilor, iar simțurile se lenevesc în

absența cicăleli creierului. Din fericire, de data aceasta rolul creierului este unul distractiv și ia forma unei serii de întrebări. Încotro mă uit? Cum va fi vremea? Cât de departe e până acolo? Care e temperatura? Cât de veche e treaba asta? Ce urmează să văd acum?

Aceste întrebări simple, dar și multe altele, cât timp își găsesc răspunsul fără ajutorul unor instrumente mute, ci prin indicii date de mirosuri, nuanțe, culori și forme, vor obliga simțurile și mintea să lucreze împreună într-un fel nou și vor aprinde un magnific foc de tabără în mintea drumețului. Aici ar trebui făcut, pe bună dreptate, un avertisment: Acest proces nu este valabil pentru toată lumea; nu ne putem aștepta ca oricine să se bucure de asemenea înflăcărări. Drumeții sunt de multe feluri. Unora le place să se plimbe pentru a-și deconecta mintea și nu e nimic greșit în asta. Există însă un grup numeros de pasionați, cărora le place să simtă că mintea li se mișcă în același timp cu picioarele, și această carte le este adresată lor. În cazul celor care consideră că mintea se odihnește destul în scurtele momente de acalmie din timpul somnului sau în aparent generosul reapus total de după moarte, mersul pe jos este o ocazie de a se delecta cu revelații inedite. Nu-mi scapă faptul că există cazuri documentate când aceste două grupuri și-au tolerat reciproc compania și chiar au petrecut timp agreabil împreună. Dar sclipirea îngrijorătoare din ochii celor care alcătuiesc al doilea grup tinde să-i împrăștie pe cei din primul grup, iar cele două categorii de drumeți ar face bine, în mod normal, să nu plece la drum împreună. Cel mai bine ar fi să existe câteva coline distanță între unii și ceilalți.

Și acum, la treabă - să transformăm aerul proaspăt într-un elixir de lărgire a orizonturilor minții. Acest lucru se face cel mai bine prin abordarea pe rând a componentelor individuale din calea drumețului. Vă voi prezenta pământul, cerul, plantele și animalele individual, astfel încât să vă puteți familiariza cu indiciile cuprinse în fiecare categorie. Trebuie reținut, totuși, că natura nu împarte de la sine lucrurile în categorii separate, deci adevărata distracție apare atunci când aducem „ingredientele” disparate la un loc, într-o minunat de proaspătă combinație a deducției. În timp ce curbura rădăcinilor unui copac poate servi drept busolă, culorile unei pietre vor arăta cel mai bun moment pentru o plimbare nocturnă.

Odată ce toate elementele ne devin familiare, putem trăi și cultiva ocaziile de a întâlni acea mare experiență în aer liber, acea senzație amețitoare care vine din mersul tiptil spre limita înțelegerii desăvârșite. Dar, în primul și-n primul rând, trebuie să pornim de la bază - să facem munca de teren.

Terenul

Ce ascunde culoarea noroiului?

Înainte de orice drumeție, ar fi bine să vă opriți un pic și să măsurați din ochi înălțimile din jur, văile, ridicăturile de pământ și adânciturile, și să căutați forme și tipare. Nu are nicio importanță dacă traversați colinele domoale din estul Angliei sau munții Himalaya, ideea este aceeași. E imposibil să găsim indicii într-un peisaj, dacă nu ne uităm cu atenție la el. Pentru început, multora li se pare cel mai ușor să facă asta cu o hartă ca bază de referință, dar, așa cum vom vedea până la sfârșitul cărții, nu harta trebuie să clarifice terenul, ci terenul să creeze o hartă pentru noi. Milenii întregi omenirea a umblat pe Pământ în lung și-n lat, cel mai adesea pe jos și fără ajutorul vreunei hărți.

La cursurile mele îmi place să folosesc un exercițiu simplu, ca să ilustrez importanța observării temeinice a împrejurimilor noastre atunci când avem posibilitatea să facem asta. Pe culmea unui deal, întreb cursanții care cred ei că va fi cea mai spectaculoasă schimbare pe care o vom vedea în timpul drumeției. Câteva fețe îngrijorate vor cerceta cerul după semnele unor schimbări iminente ale vremii, după care, negăsind nimic, vor rămâne inexpresive. Apoi cer grupului să-mi facă o listă cu trăsăturile peisajului, pe care însoțitorii mei le pot vedea uitându-se în toate direcțiile.

— Clădirea unei ferme, marginea pădurii, două culmi de colină, țărmul mării, un catarg radio îndepărtat, trei cărări, o coloană de fum de la un foc, marginea unui oraș, o șosea, un zid...

Lista continuă cât o las eu.

Apoi mergem mai departe timp de zece minute și, de vreme ce eram în vârful dealului, n-avem de ales decât să coborâm. Intrând în pădure, în josul unei văi foarte înguste, cer grupului să înșire trăsăturile peisajului care se pot vedea privind în toate direcțiile.

— Terenul urcă la deal în ambele direcții... sunt copaci... ăăă și cam atât.

În zece minute, am ajuns de la festin la foamete. Ei, nu chiar foamete. Există mult potențial în acele observații secundare frugale, după cum vom vedea când îi vom întâlni, mai încolo, pe membrii triburilor din Borneo. Dar deocamdată, punctul-cheie de luat în

considerare este că o priveliște bună în natură nu e doar frumoasă, ci și o sursă bogată de informații. Înălțimea oferă perspectivă, iar acesta este un dar de preț. Geodezii au înțeles dintotdeauna acest lucru; este unul dintre motivele pentru care, dacă vă găsiți lângă un „punct de triangulație” sau punct geodezic, dacă vizibilitatea este bună, ar trebui să puteți vedea cel puțin încă altele două, în locuri înalte din zare.

De fiecare dată când avem parte de o priveliște de orice fel, ar fi bine să ne notăm în minte trăsăturile dominante. Acest lucru se întâmplă automat când un reper este proeminent sau aparte; acestea sunt reperatele care tind să capete nume memorabile și descriptive. Muntele Sugar Loaf din Monmouthshire este o referință la fel de relevantă pentru drumeții de prin acele ținuturi, pe cât este Muntele Pão de Açúcar în Rio de Janeiro⁰². Din păcate, probabilitatea de a observa reperatele majore este depășită de probabilitatea de a le rata pe cele mai subtile. Gândiți-vă la o priveliște pe care o știți bine și numărați în gând reperatele de orice fel pe care vi le amintiți. Data viitoare când mai sunteți acolo cu încă cineva, enumerați trăsăturile separat, ca un concurs între prieteni. Ziduri dărăpănate, copaci, pietre sau linii de creastă vor începe să apară din senin.

Adevărul este că obiceiul de a vă opri să observați caracterul reperelor mai puțin proeminente trebuie cultivat, deci vă cere un oarecare efort. Acest obicei este des întâlnit doar la trei grupuri de oameni cu care am mers în drumeție: artiștii, militarii cu experiență și popoarele indigene. Mie mi se pare că studierea caracteristicilor mai complexe ale peisajului e ceva ce mintea modernă găsește ca fiind dificil și straniu, nefiresc. Dacă realizați că vă este greu, există două metode principale de a vă perfecționa această abilitate: puteți fie să petreceți timp îndelungat în zone izolate, fără tehnologie, hărți sau busole, sau puteți să vă faceți timp să schițați câteva peisaje. Numai una dintre acestea este o soluție cu deosebire practică. Nu calitatea artistică a lucrării este importantă; crucială este exersarea artei de a vedea și a observa.

E mult mai distractiv să învățați cum să studiați atent o priveliște, dacă știți câte ceva despre perspectivă, despre lumină și despre efectele ei asupra peisajelor. Data viitoare când aveți o priveliște bună asupra

unor coline vălurite, căutați cu privirea ceva ce ați văzut de o mie de ori, dar poate nu ați remarcat.

Observați cum, cu cât lucrurile se află la depărtare mai mare, cu atât par mai decolorate. Cel mai apropiat deal e sesizabil mai închis la culoare decât cel din spatele lui, iar cel și mai din spate pare și mai decolorat, și tot așa până la orizont. Acest lucru se întâmplă din cauza unui efect optic al atmosferei, numit difuzia Rayleigh, numită după omul de știință britanic care a studiat-o. Acest efect de difuzie este motivul pentru care cerul este albastru și orizontul pare întotdeauna să aibă o nuanță mai apropiată de alb, chiar și într-o zi fără nori.

O bună înțelegere a luminii și a contrastelor poate fi de ajutor în formularea predicțiilor. Ați privit vreodată spre fața unui deal, la începutul sau la sfârșitul zilei, și v-ați gândit că arată extraordinar culorile, aproape luminescente și surprinzător de intense? Acest efect se produce ori de câte ori privim spre un deal cu un cer întunecat în spatele lui, iar noi stăm cu spatele spre soarele aproape de orizont. Dacă lumina soarelui trece prin nori în ultima oră dinainte de apus, faceți bine să vă poziționați cu spatele la soare și să admirați priveliștea. Va fi extraordinar de bogată, iar culorile pe care le veți vedea în fața voastră vor părea că strălucesc. Acesta este unul dintre modurile mele preferate de a încheia o zi de drumeție cu vreme imperfectă.

Indiferent de vreme, dealurile par mai decolorate cu cât sunt mai îndepărtate.

Mai există un aspect al perspectivei, care e mai degrabă practic decât distractiv, și care chiar merită cunoscut. Creierul nostru devine ușor confuz când ne aflăm pe o pantă. Când mergem la deal sau la vale, creierul face o ușoară ajustare pentru a normaliza lucrurile - adică pentru a face ca totul să pară mai aproape de nivelul plan. Acest fapt are efectul neintenționat de a ne distorsiona perspectiva asupra altor pante. Când mergem la vale, o altă pantă descendentă ne va părea mai domoală decât este în realitate. Când suntem pe o pantă care coboară, terenul plan din fața noastră ne va părea ca fiind ușor la deal, iar o pantă ușor ascendentă ne va părea mai abruptă. De obicei, acest efect nu le pune mari probleme drumeților, pentru că viteza de mers ne lasă suficient timp să ne adaptăm, dar pe conducătorii auto și pe cicliști îi ia adesea prin surprindere, dându-le ocazia să simtă miros de frâne încinse.

Această iluzie a unghiului de înclinare face parte dintr-o problemă mai amplă, care este adesea subestimată de drumeți. Perspectiva de moment ne va influența percepția asupra tuturor celorlalte lucruri. De aceea, nu vă uitați niciodată la ceva care se mișcă, dacă echilibrul este crucial. Dacă vreodată trebuie să traversați peste ceva îngust, cum ar fi un copac căzut peste un pârâu, să nu vă uitați la apa care curge dedesubt, fiindcă vă va fi aproape imposibil să vă mențineți echilibrul.

Abia după ce ne-am antrenat spiritul de observație, ne putem bucura de jocul mai mare al deducției. Acesta poate începe cu observații generale. Fețele nordice și sudice ale dealurilor duc vieți separate, influențate spectaculos de cantitatea de energie solară. Dacă vântul și precipitațiile nu complică lucrurile, foarte probabil veți observa că pantele orientate spre sud au mai multă vegetație și că versanții nordici prezintă mai multe urme de ghețari. Limitele zăpezii, limitele pădurilor și zonele locuite vor ajunge ceva mai sus pe versanții cu aspect sudic. Plantele de pe această parte vor încolți de obicei cam cu patru zile înaintea verișoarelor orientate spre nord.

Pantele orientate spre un vânt predominant, cum ar fi versanții sud-vestici în Marea Britanie, vor avea mai degrabă un strat de sol mai subțire și copaci mai scunzi decât pantele adăpostite. Cu toate că e dificil de prevăzut exact cum se va schimba priveliștea odată cu orientarea - aici începe munca de detectiv -, puteți fi siguri că așa se va întâmpla. Și oriunde găsiți asimetrie, există și indicii nedescoperite.

Acest obicei de a observa lucruri vă va permite rapid să vă concentrați pe detalii mai fine. Chiar și un ochi de amator va

observa, probabil, zidurile sau tufișurile care delimitează un teren, dar drumețul atent va sesiza detaliul că poarta se află în colțul terenului. Care este dublul indiciu în această observație? Citiți mai departe, ca să aflați.

Pregătirea

Schițarea pe hârtie a unui peisaj este unul dintre mijloacele generale de a-l descifra mai bine, dar reprezintă o abilitate atât de importantă, încât o să vă arăt o metodă mai specifică. Eu folosesc și predau o tehnică pe care o numesc metoda „Get Sorted”⁰³, bazată pe acronimul SORTED.

S (Shape) - Formă

O (Overall character) - Caracter general

R (Routes) - Trasee

T (Tracks) - Urme

E (Edges) - Margini

D (Details) - Detalii

022

Acești șase pași vă vor ajuta să observați mai multe indicii utile decât dacă încercați să înregistrați totul simultan. Fiecare pas ar putea umple o carte întreagă, dar scopul aici este să vă arăt metoda, să explic fiecare pas și să vă dau câteva exemple utile și distractive. Dacă nu învățați să vă distrați puțin cu lucrurile astea, probabil n-o să le rețineți prea multă vreme. Acestea fiind spuse, avem două etape: prima - SOR - e despre cum să obțineți o imagine bună asupra împrejurimilor; a doua - TED - e despre găsirea indiciilor din imagine, aici fiind punctul unde chiar începe distracția.

S – Forma

Când aveam paisprezece ani, l-am anunțat pe tatăl meu că plănuiam să merg împreună cu prietenii mei în drumeție cu cortul la Brecon Beacons în vara aceea. Îmi amintesc foarte bine cum tata îmi punea întrebări de parcă mă scosese la tablă, încercând totodată să evalueze cât de hotărât eram. Odată ce a înțeles că excursia noastră urma să aibă loc, s-a hotărât să o sprijine, astfel încât să-i dea ghes mai degrabă spre succes, decât spre eșec. Am deschis harta oficială a lanțului muntos central Brecon Beacon din Țara Galilor, publicată de serviciul britanic de cartografie, Ordnance Survey, pe care o cumpăraserăm cu prietenii

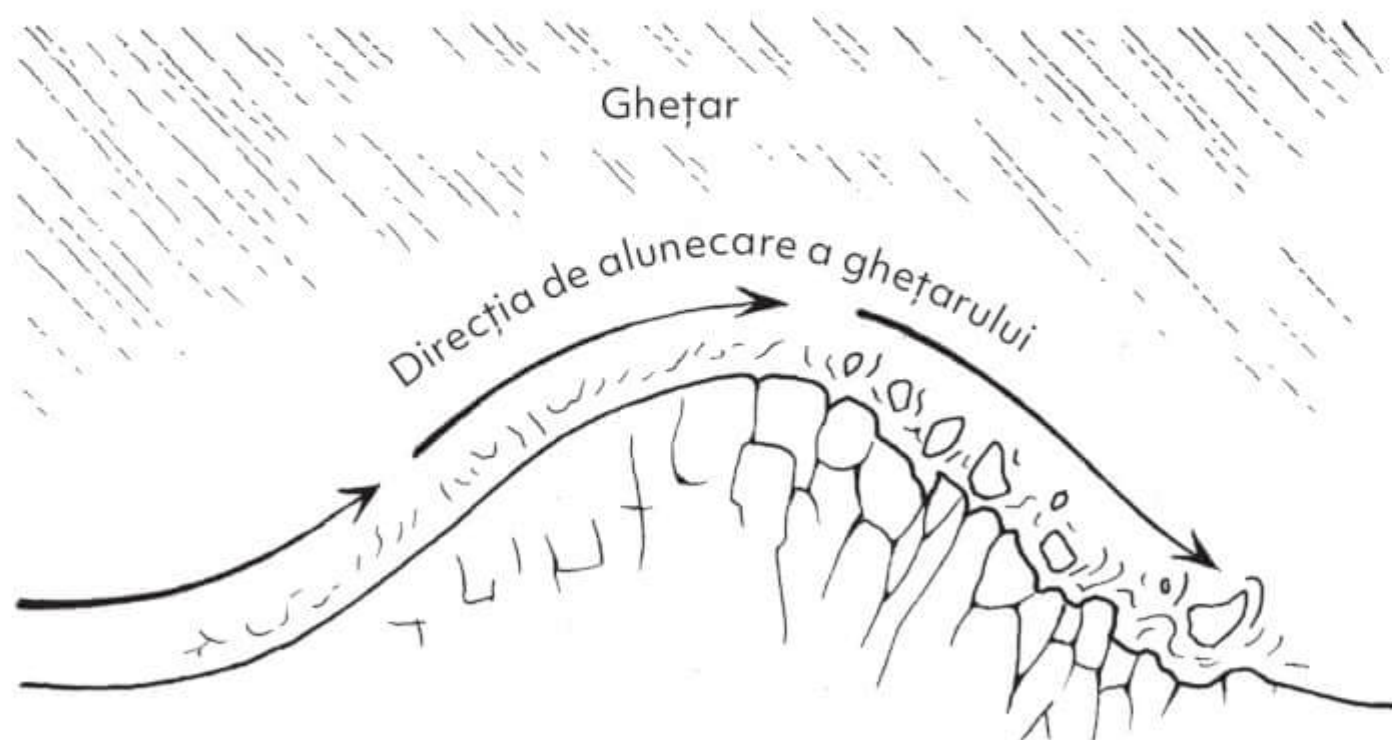
mei, și i-am arătat pe unde plănuiam să mergem. Încă râd în sinea mea, când mă gândesc la traseul pe care i l-am arătat. Era o linie aproape dreaptă de la prima tabără, mergând în susul versantului sudic aproape vertical al masivului Pen y Fan, cel mai înalt punct din sudul Marii Britanii. Era un traseu care ignora în întregime cărările existente și care era - sunt blând cu mine când spun asta - atât prostesc, cât și imposibil. (În apărarea mea, trebuie să spun că, deși cu un traseu absurd, locul ales era practic o momeală. Tatăl meu apucase să cunoască foarte bine munții Brecon Beacons, pe vremea când era ofițer al serviciilor speciale de aviație. Oricât de nesăbuit i s-ar fi părut planul în ansamblu, știam că-i va fi greu să reziste tentației de a se implica.)

Tata a fost răbdător și mi-a sugerat să mă uit la curbele de nivel de pe hartă, apoi s-a dus afară, a săpat puțin în curte și a construit un soi de machetă din pământ a munților pe care plănuiam să-i urcăm. Câteva săptămâni mai târziu, patru tineri de paisprezece ani au coborât în siguranță de pe vârful Pen y Fan, până la punctul de întâlnire cu mașina tatălui meu, parcată lângă șosea, la depărtare de câțiva kilometri. Mulțumită grijii cu care tata îmi explicase importanța formei terenului, am fost întâmpinați cu ceai și ciocolată Mars, nu cu elicoptere și echipe de reporteri. Nu știam încă pe atunci că îmi făcuse introducerea în modul fundamental în care se analizează un peisaj, pe care îl cunosc și îl aplică toți cei care merg la limita riscului pe munte - de la militarii din forțele speciale și până la nomazi.

Înainte de această drumeție înțelesesem într-un mod teoretic, ca de lecție de geografie predată la școală, ce însemnau curbele de nivel de pe o hartă. După această aventură de cinci zile în care am mers cu cortul pe munte, mi-am dat seama cât este de important să te familiarizezi perfect cu formele munților. Avea să mai dureze un deceniu cel puțin, până am început să apreciez indiciile mai subtile ale formele de relief deluroase. Acum sunt antrenat să pot merge kilometri întregi în siguranță, pe ceață densă, fără instrumente de orientare și raportându-mă mai ales la forma terenului.

Primele piese de care vă folosiți în rezolvarea unui puzzle sunt cele mari. Găsiți relieful înalt, vârfurile, crestele, râurile și eventualele coaste de litoral, și vă familiarizați cu dispunerea și orientarea lor. Apoi încercați să identificați forțele care au creat formele de relief pe care le vedeți și direcția acțiunii lor. În linii mari vorbind, cele mai multe peisaje vor revela un teren modelat prin acțiunea apei - marea sau oceanul, râurile sau ghețarii - și, într-o mai mică măsură, prin acțiunea vântului.

Deși studierea terenului în acest mod sună ca un proces vag, e departe de a fi așa. Odată ce ați stabilit că o vale a fost săpată de un ghețar aflat în mișcare dinspre nord spre sud, puteți să înțelegeți nu numai de ce profilul văii este în formă de U, ci și cum a apărut aproape fiecare scobitură, movilă și crevasă.

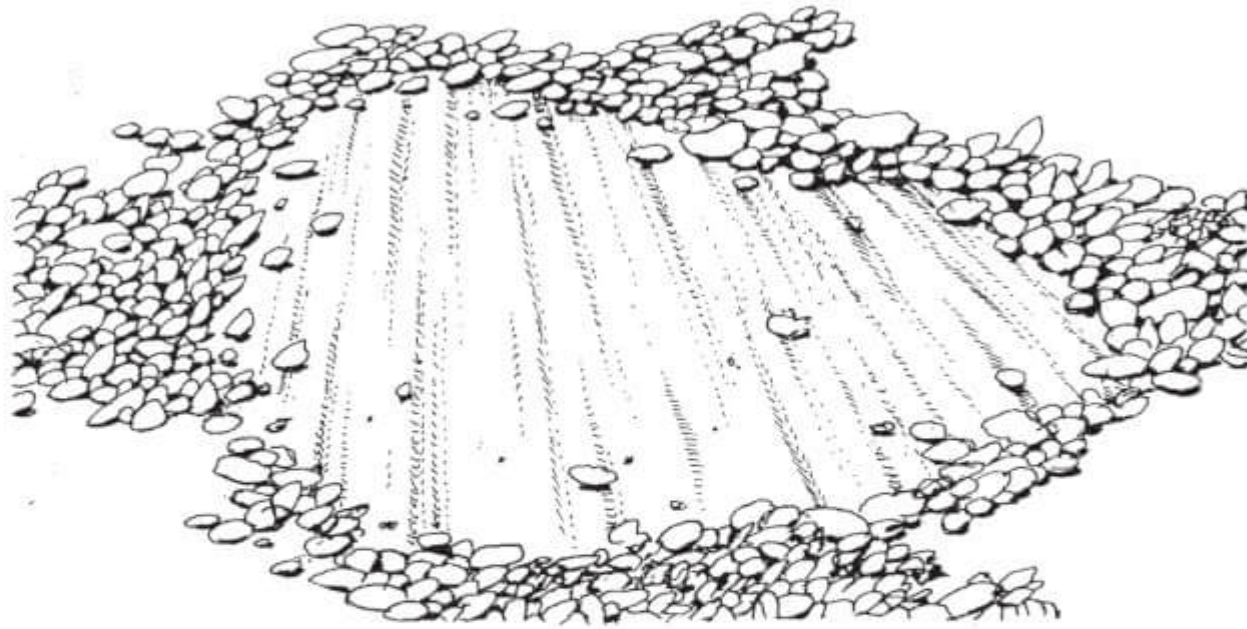
Roci muttonate

024

Roca muttonată este o formațiune de piatră care nu-și revelează caracteristicile decât după ce ați intuit direcția în care a „curs” ghețarul. Aceste roci au o latură netedă în amonte (*stoss*), adică direcția din care a alunecat ghețarul, și un aspect mult mai neregulat pe latura dinspre aval (*lee*), în care se deplasează ghețarul.

La o scară mai mică, „striațiile” sunt zgârieturi lăsate de un ghețar care a tras cu el o rocă peste suprafața alteia. Fiecare dintre aceste zgârieturi poate servi drept busolă. Odată ce ne-am dat seama cum a alunecat ghețarul în fiecare zonă, putem folosi acea parte de istorie pentru a „citi” dealurile și rocile.

Dacă vă aflați într-o vale de râu, unul dintre lucrurile elementare pe care le aveți de făcut este să vă dai seama atât de alinierea generală a râului, cât și de direcția în care curge apa. Există multe comunități în lume, din Asia de Sud-Est până în America de Sud, care folosesc cursul unui râu și direcția curgerii apei ca reper principal de orientare. Chiar și mai aproape de casă, tot e important să rămâneți atenți la aceste indicii. Desigur că apa curge întotdeauna la vale, ceea ce uneori adaugă cam puțin la imaginea de ansamblu, dar tot poate fi util. Regiunea Dartmoor este o formațiune muntoasă din granit care conține cinci mari corpuri de apă; direcția de curgere a apei din fiecare vă va ghida către marginea zonei mlăștinoase.

Striații

Asigurați-vă că știți dacă un râu curge într-o singură direcție sau dacă este influențat de maree. Știu un cuplu din Sussex care a urmat cursul unui râu până la un local unde să ia prânzul. Cei doi au traversat un pod după prânzul lor prelungit, apoi au continuat „să urmărească râul”. Din ce în ce mai derutați, au dat vina pe paharele cu vin băute, văzând că tot recunoșteau mare parte din peisaj. Venise refluxul și râul curgea invers. Cel mai bun indiciu al influenței mareelor este cât de aproape vă aflați de coastă, iar un altul este acela că, dacă vedeți bărci ancorate paralel cu malul, toate cu fața în aceeași direcție, atunci râul curge probabil într-un singur sens. Orice comandant de vas cu capul pe umeri își va ancora ambarcațiunea cu prova spre amonte.

Uneori ați putea fi tentați să credeți că mergeți printr-o zonă plată și lipsită de orice forme de relief. Nici vorbă. Nicăieri pe Pământ terenul nu e plat și fără relief. Există un motiv pentru care mesele de snooker sunt scumpe: greu găsești un teren perfect neted. Am traversat câmpii vaste, pe care inițial le-am crezut lipsite de semne distinctive, în Sahara libiană, dar în percepția tuaregilor nomazi care mă însoțeau, traversam un peisaj bogat și variat. Tuaregii puteau să parcurgă distanțe lungi pe jos, folosindu-se de o serie de repere pe care eu le puteam vedea doar când îmi erau arătate. Am realizat curând că metoda lor de a ajunge din punctul A în punctul B se baza pe capacitatea de a recunoaște forma peisajului. Forma dealurilor și a munților, forma uedurilor, forma dunelor, forma rocilor...

Dacă nu puteți distinge forme de relief, dar știți că trebuie să fie acolo, undeva, soluția este să mergeți mai la înălțime. Peisajele cele mai dificile pe care le-am întâlnit vreodată, din punctul de

vedere al citirii semnelor distinctive, sunt deșertul și jungla. Deșertul e infinit mai ușor de citit din vârful unei dune - chiar și de pe cămilă devine mai ușor. În junglă, vederea de pe un vârf de deal e sacrosanctă, pentru că vizibilitatea se reduce drastic în văile pădurilor tropicale. Același principiu se aplică și mai aproape de casă: mergeți mai sus, dacă trebuie.

Este o scenă în comedia clasică făcută de BBC, *Blackadder Goes Forth*, în care generalul Melchett, jucat de Stephen Fry, desface o hartă a câmpului de luptă din Primul Război Mondial, se apleacă deasupra ei și răcnește: „Doamne, aici e un pustiu gol și fără pic de relief, nu-i așa?”

Asistentul lui, căpitanul Darling, se uită la foaia goală de hârtie și răspunde: „Pe verso, să trăiți!”

Am văzut ocazional și hărți care sunt aproape în întregime albe sau hărți marine pe care nu se vede decât un albastru. Ceea ce arată limitele cartografiei, nu omogenitatea suprafeței Pământului. Chiar și cele mai bune hărți omit intenționat aproape toate detaliile unui peisaj. Priviți hărțile ca pe un mijloc ajutător bun, când vă trasați în linii mari imaginea inițială, dar nu faceți greșeala multor drumeți, de a crede că harta vă spune tot ce puteți vedea în jurul vostru. Încă n-am găsit o hartă care să redea fidel alura unui profil de creastă.

Odată ce ați studiat înfățișarea terenului din jurul vostru, următorul pas este să-l parcurgeți cu mintea. Încercați să vă faceți o impresie despre succesiunea reperelor, a terenului și a pantelor. Pentru o înțelegere mai profundă a acestui proces, vă invit să petrecem câteva momente cu colonelul Richard Irving Dodge, care a adunat treizeci și trei de ani de experiență lucrând alături de nativii americani în secolul al nouăsprezecelea. În pasajul de mai jos redă istorisirea unui bătrân ghid comanș, pe nume Espinoza, explicând cum erau învățați tinerii să facă o incursiune într-un teritoriu necunoscut:

„Obiceiul era ca bărbații mai în vârstă să-i adune pe băieți la instrucție cu câteva zile înainte de timpul stabilit pentru a porni.

Odată ce toți se așezau în cerc, se scotea un mănunchi de bețe marcate cu creștături, care semnificau zilele.

Începând de la bățul cu o singură creștătură, un bătrân desena cu degetul pe pământ o hartă grosolană, care ilustra călătoria primei zile. Râurile, dealurile, văile, ravenele, ochiurile de apă ascunse, toate erau indicate prin legătură cu repere proeminente și descrise cu grijă. Când